

УДК 658

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-282-3-5

ГАЛАЧИНСЬКА Т., РЗАЄВА Т. Г., РЗАЄВ Г. І.
Хмельницький національний університет**ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА:
ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ТА НАПРЯМИ АНАЛІЗУ**

У статті досліджено теоретичні підходи до розуміння суті фінансових ресурсів за сучасних умов. Розглянуто та обґрунтовано основні характеристики фінансових ресурсів підприємства. Досліджено вагомі складові фінансових ресурсів. Розглянуто розуміння суті власного та запозиченого капіталу. Розроблено та запропоновано напрями аналізу фінансових ресурсів у розрізі їх складових.

Ключові слова: фінансові ресурси, власний капітал, запозичений капітал, джерела формування активів, фінансова звітність.

HALACHYNSKA T., RZAEVA T., RZAEV G.
Khmelnyskiy National University**FINANCIAL RESOURCES OF THE ENTERPRISE:
THEORETICAL APPROACHES AND DIRECTIONS OF ANALYSIS**

The purpose of this article is to study the theoretical approaches to the financial resources of the enterprise in terms of their components and substantiation of areas of analysis.

The article investigates theoretical approaches to understanding the essence of financial resources in modern conditions. The main characteristics of the financial resources of the enterprise are considered and substantiated. It is presented as a set of all highly liquid available assets that are at the disposal of the enterprise. Financial resources are intended to meet financial obligations. Considered as the amount of funds directed to fixed and current assets of the enterprise. Defined as cash (own and borrowed) that are at the disposal of the enterprise and are intended for the fulfillment of financial obligations. It is considered as own and attracted money capital, which is used to form own assets and carry out activities for profit. Significant components of financial resources are studied. It is proved that financial resources consist of own and borrowed. The understanding of the essence of own and borrowed capital is considered. Signs of formation of negative characteristics of own and positive characteristics of borrowed capital are considered. The main features of the formation of negative characteristics of borrowed and positive equity are outlined. The main characteristics are: the possibility of attracting own and borrowed financial resources; Efficiency of use (profitability); Financial stability; Level of bankruptcy risk; Terms of receipt and use. The main features are outlined: volumes of involvement; Financial prospects; Diversification of activities. The directions of the analysis of financial resources in the context of their components are developed and offered.

The study of the state of financial resources will allow to carry out an operative assessment and analysis of the risks of the threat of deterioration of the financial condition and the threat of the probability of bankruptcy of the enterprise.

Keywords: financial resources, equity, borrowed capital, sources of asset formation, financial statements.

Актуальність теми дослідження. Фінансові ресурси є ваговою умовою функціонування підприємства. На рівні господарських суб'єктів фінансові ресурси є матеріальним утіленням фінансових відносин і представляють собою грошові кошти, які надходять у господарський обіг і призначені для покриття його потреб. Також фінансові ресурси, є ресурсами, що використовується підприємством для формування власних активів і здійснення виробничого господарської діяльності. Наявність оптимальної кількості фінансових ресурсів, що складаються з власних та запозичених сприяють результативній діяльності підприємства. Крім того, саме фінансові ресурси є джерелом формування економічних ресурсів, які і є їх похідною. Важливо зауважити, що ґрунтуючись на кругообігу ресурсів, фінансові, у певний момент, є джерелом формування економічних, які завдяки кругообігу, на певному етапі стають фінансовими. Відповідно, за умов нестабільної економіки, є важливим оптимізація сум фінансових ресурсів, з метою оптимізації розміру фінансових результатів, доходів та витрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування та оцінки фінансових ресурсів вивчають О. Гудзь, О.Р. Романенко, І.В. Сіліна, Л.І. Бровко, Є.І. Бровко, О.О. Крижановський, С.І. Юрій, В.М. Опарін та ін. Окремі питання оцінки стану та структури власного капіталу, як складової фінансових ресурсів вивчають Л.В. Івченко Я.П. Іщенко А.М. Кадацька О.В. Ареф'єва, І.М. Мягких, Т.Г. Росумака та ін. Проблеми формування, стану та оцінки запозиченого капіталу, як складової фінансових ресурсів досліджують С.З. Мошенський, О.В. Олійник С.М. Кафка, О.І. Давидов О.А. Лісничук, К.В. Янчишина Л.М. Янчева, Н.Б. Кашена, Г.Л. Чміль та ін.

Метою статті є дослідження теоретичних підходів до фінансових ресурсів у розрізі їх складових та обґрунтування напрямів аналізу.

Виклад основного матеріалу. За будь-яких умов господарювання фінансові ресурси є основою формування фінансових відносин. Процес формування та ефективності використання фінансових ресурсів є запорукою позитивної тенденції результативності діяльності підприємства. Результативність функціонування підприємств значною мірою залежить не тільки від інтенсивності динаміки фінансових

ресурсів, а і від їх структури, стану, напрямів її оптимізації тощо. Розуміння фінансових ресурсів спрямовує та передбачає основні етапи їх аналізу. Відповідно, зазначене дослідження потрібно почати, саме з засвоєння та розуміння суті фінансових ресурсів за сучасних умов господарювання. Розглянемо існуючі теоретичні підходи до розуміння фінансових ресурсів у сучасній науці (див. табл. 1).

Таблиця 1

Теоретичні підходи до розуміння фінансових ресурсів у сучасній науці

Автор, джерело	Поняття
О.Р. Романенко [14, с. 80]	Фінансові ресурси є матеріальним утіленням фінансових відносин на рівні господарських суб'єктів. Під ними слід розуміти акумульовані підприємством грошові кошти з різних джерел, які надходять у господарський обіг і призначені для покриття його потреб
І. В. Сіліна [15, с. 85]	Джерела засобів підприємства, які спрямовуються на формування його активів, по суті, представляють собою грошовий капітал, що використовується підприємством для формування власних активів і здійснення виробничо-господарської діяльності
Л. І. Бровко, Є. І. Бровко, О. О. Крижановський [2, с. 59]	Фінансові ресурси підприємств – це їх власний та залучений грошовий капітал, який вони використовують для формування власних активів та здійснення виробничої фінансової діяльності з метою отримання прибутку
С. І. Юрій [16, с. 3]	Грошові засоби (власні та залучені), які знаходяться в його розпорядженні і призначені для виконання фінансових зобов'язань та здійснення різних витрат
В.М. Опарін [12, с. 79]	Це сума коштів, спрямованих в основні та оборотні засоби підприємства. Вони характеризують фінансовий потенціал, тобто можливість підприємства у проведенні витрат з метою отримання доходу. Фінансові ресурси поряд з трудовими і матеріальними ресурсами є важливою складовою ресурсної забезпеченості підприємств
О. Гудзь [4, с. 324]	Фінансові ресурси – сукупність усіх високоліквідних наявних активів, які перебувають у розпорядженні підприємства та призначені для виконання фінансових зобов'язань і розширеного відтворення, пов'язуючи їх обсяг та склад із платоспроможністю підприємства

Узагальнення інформації табл. 1 дало змогу виокремити основні характеристики фінансових ресурсів, а саме: сукупність усіх високоліквідних наявних активів, які перебувають у розпорядженні підприємства та призначені для виконання фінансових зобов'язань; сума коштів, спрямованих в основні та оборотні засоби підприємства; грошові засоби (власні та залучені), які знаходяться в його розпорядженні і призначені для виконання фінансових зобов'язань та здійснення різних витрат; власний та залучений грошовий капітал, який вони використовують для формування власних активів та здійснення виробничої фінансової діяльності з метою отримання прибутку та ін. Важливо підкреслити, що фінансові ресурси складаються з власних та запозичених. Відповідно виникає потреба розглянути їх суть.

Відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» власний капітал представляє частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [11, с. 1]. А.М. Кадацька розглядає власний капітал, як сукупність власних фінансових ресурсів підприємства, відображена в першому розділі пасиву бухгалтерського балансу [7, с. 155]. Л.В. Івченко вивчає власний капітал як власні джерела підприємства, внесені його засновниками, або суми реінвестованого чистого прибутку, які використовуються для формування активів підприємства у грошовій або матеріальній формі [6, с. 82]. О.В. Ареф'єва, І.М. Мягих, Т.Г. Росумака загальну вартість коштів суб'єкта господарювання, які на правах власності належать йому та використовуються для створення певної частини активів і гарантують інтереси його кредиторів [1, с. 166]. Я.П. Іщенко розглядає власний капітал підприємства відображає частку майна підприємства, яка фінансується за рахунок власних засобів підприємства та вкладених коштів власників [3, с. 147].

Вагомою складовою фінансових ресурсів є запозичений капітал, що є об'єктом дослідження більшості вчених, що займаються проблемою їх дослідження. Так С.З. Мошенський, О.В. Олійник розглядають запозичений капітал як кредити банків і фінансових компаній, позики, кредиторська заборгованість, лізинг, комерційні папери та ін. Він поділяється на довгостроковий (понад рік) і короткостроковий (до року) [10, с. 45]. Л.М. Янчева, Н.Б. Кашена, Г.Л. Чміль розглядають запозичений капітал, як кошти, позичені для формування активів підприємства на поворотній основі. Основними характеристиками позикового капіталу, на думку авторів, є тимчасове використання в процесі господарської діяльності та виникнення фінансових зобов'язань щодо виконання контрактних домовленостей за договорами позики на умовах строковості, поверненості та платності [16, с. 26]. С.М. Кафка, під запозиченим капіталом бачить, частину залучених в господарську діяльність засобів на поворотній основі у формі зобов'язань, які треба повертати в передбачені терміни та наперед визначених умовах [8, с. 670]. О.І. Давидов пропонує розглядати запозичений капітал, як грошові кошти, які залучаються для фінансування господарської діяльності підприємства на принципах строковості, поверненості та платності [5, с. 101]. О.А. Ліснічук, К.В. Янчишина бачать запозичений капітал, як додаткові джерела коштів, які отримані суб'єктом господарювання у натуральній або грошовій формі від осіб, організацій або держави на заздалегідь узгоджених умовах поверненості та за відповідно визначену плату шляхом згоди двох чи більше сторін, з метою отримання комерційного ефекту в результаті раціонального їх використання [9, с. 285].

Вважаємо за доцільне, при дослідженні складових фінансових ресурсів, а саме власного та запозиченого капіталу розглянути їх позитивні та негативні характеристики. Так розглянемо негативні характеристики власного капіталу та позитивні характеристики запозиченого за певними ознаками, а саме: обсяги залучення; фінансові перспективи; диверсифікація видів діяльності.

Власний капітал має обмежені обсяги залучення, практично з незмінною перспективою у звітному періоді, що визначає його негативні характеристики. Позитивною характеристикою запозиченого капіталу на відміну від власного є умови його використання, які дозволяють застосування запозиченого капіталу без обмежень за умови певних гарантій. Також позитивним для запозиченого капіталу є те, що за умови гарантій зростають його фінансові перспективи. Важливо відзначити, що значно покращуються перспективи використання запозиченого капіталу у випадку диверсифікація видів діяльності та зменшуються можливості застосування власного капіталу.

Відповідно за ознаками, вважаємо за доцільне дослідити, негативні характеристики запозиченого та позитивні власного капіталу. Основні характерні ознаки, які і формують конкретні (позитивні, негативні) характеристики власного та запозиченого капіталу, є такі: можливість залучення власних та залучених фінансових ресурсів; ефективність використання (рентабельність); фінансова стійкість; рівень ризику банкрутства; умови отримання та використання.

Стосовно запозиченого капіталу зменшення показника фінансової стійкості сприяє підвищенню ризику банкрутства, що є його негативною характеристикою. Позитивним є зростання фінансової стійкості власного капіталу, що призводить до зменшення ризику банкрутства. Умови отримання та використання запозиченого капіталу утруднюються обов'язковою наявністю гарантій та застав, що виступає його негативною характеристикою. Позитивно характеризує власний капітал умови отримання та використання, що ґрунтуються на власних прогнозах та розрахунках.

Позитивною характеристикою власного капіталу є підвищення ефективності його використання, що обумовлюється зростанням норми прибутку. Зменшення норми прибутку погіршує ефективність використання, сприяє зменшенню показників рентабельності запозиченого капіталу. Так відносно можливості залучення власний капітал характеризує простота у залучення (у разі його наявності). Для запозиченого капіталу характерні складності у залученні, що утруднюються певними умовами (наявністю гаранті та заставою).

Висновки. Фінансові ресурси підприємства є вагомою складовою фінансово-виробничих ресурсів, які, на певному етапі функціонування підприємства, є джерелом формування активів господарюючого суб'єкта, а саме його економічних ресурсів. Фінансові ресурси складаються з власного та запозиченого капіталу і відповідно, залежно від рівня оптимізації структури, впливають на рівень результативності функціонування. З метою оптимізації структури фінансових ресурсів, доцільно здійснювати їх аналіз за такими напрямками: аналіз динаміки, складу та структури загальної суми фінансових ресурсів; оцінка динаміки та структури власного та запозиченого капіталу підприємства; оцінка ліквідності активів у розрізі груп та дослідження рівня оптимальної структури; аналіз складу та структури пасивів за ступенем погашення зобов'язань; оцінка рівня та динаміки рівня платоспроможності підприємства та ін.

Дослідження стану фінансових ресурсів за вказаними напрямками дасть змогу здійснювати оперативну оцінку та аналіз негативної динаміки провідних характеристик фінансових ресурсів, ризиків виникнення загроз погіршення фінансового стану, загроз настання ймовірності банкрутства підприємства, ризику зниження рівня фінансової безпеки тощо.

Література

1. Ареф'єва О.В., Мягких І.М., Росумака Т.Г. Власний капітал підприємства та проблеми його формування / О.В.Ареф'єва, І.М.Мягких, Т.Г. Росумака // Інтелект XXI. - 2016. - № 6. - С. 161–169.
2. Бровко Л. І., Бровко Є. І., Крижановський О. О. Формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільності. / Л.І. Бровко, Є.І. Бровко, О. О. Крижановський // Економіка та держава. 2019. №9. - С. 57–63.
3. Ворошило В.В. Формирование депозитного портфеля домохозяйств в условиях финансового кризиса. / В.В. Ворошило // Экономика и управление, 2009. - № 2–3. - С. 113–117.
4. Гудзь О. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: монографія. / О. Гудзь // Київ: ННЦ ІАЕ, 2007. - 578 с.
5. Давидов О.І. Оцінка вартості позикового капіталу у процесі визначення вартості підприємств / О.І. Давидов // Науковий вісник Херсонського державного університету. - 2017. - Вип. 22.(частина1). - С.101-105.
6. Івченко Л.В. Власний капітал: сучасний погляд на його сутність та складові / Л.В. Івченко // Молодий вчений. - 2016. - № 3 (30). - С. 79 – 83.
7. Кадацька А.М. Сутність власного капіталу підприємства / А.М. Кадацька // Вісник Сумського національного аграрного університету. - 2014. - № 4 (59). - С. 153-156.
8. Кафка С.М. Капітал: бухгалтерський підхід. / С.М. Кафка // Молодий вчений. - 2017. - № 3 (43). - С. 668-674.
9. Ліснічук О.А. Теоретичні засади формування позикового капіталу підприємства / О.А. Ліснічук, К.В. Янчишина. // Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університету ДФС України: у 6-ти ч. Ч. 2.–Ірпінь: Університет ДФС України, 2019.–286 с.
10. Мошенський С.З. Економічний аналіз: Підручник для студентів ек. спеціальностей вищих навчальних закладів / С.З. Мошенський, О.В. Олійник. // За ред. д.е.н., проф., Заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця – 2-ге видання, доп. І перероблене. – Житомир. : ПП «Рута», 2007. – 704 с.
11. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73. Дата оновлення 23.07.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
12. Нашкерська Г.В. Фінансовий облік : навч. посібник. / Г.В. Нашкерська // Київ : Кондор, 2005. - 503 с.
13. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посібник / В.М. Опарін. // – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2005. – 240 с.
14. Романчук К.В. Сутність та види економічних ресурсів: обліково-аналітичний вимір [Електронний ресурс]. – Режим доступу : archive.nbuv.gov.ua/portal/soc...34/27.pdf

15. Стефанюк О.Д. Теоретичні підходи до визначення поняття економічні ресурси підприємства / О.Д. Стефанюк, Ю.Ю. Богомаз. // Збірник наукових статей магістрів Інституту економіки, управління та інформаційних технологій ПУЕТ : у 2 ч. – Полтава : ПУЕТ, 2017. – Ч. 1. – С. 71 – 76.
16. Янчева Л. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління капіталом підприємств торгівлі: теорія та практика: монографія / Л.М. Янчева, Н.Б. Кашчена, Г.Л. Чміль // - Харків: ХДУХТ, 2016. – 323 с.

References

1. Arefieva O.V., Myagkikh I.M., Rosumaka T.G. Own capital of the enterprise and problems of its formation / O.V. Arefieva, I.M. Myagkikh, T.G. Rosumaka // *Intellect XXI*. - 2016. - № 6. - P. 161– 169.
2. Brovko L.I., Brovko E.I., Kryzhanovsky O.O. Formation of financial resources of enterprises in conditions of instability. / L.I. Brovko, E.I. Brovko, O.O. Kryzhanovsky // *Economy and State*. 2019. №9. - P. 57–63.
3. Voroshilo V.V. Formation of the deposit portfolio of households in the financial crisis. / V.V. Voroshilo // *Economics and Management*, 2009. - № 2–3. - P. 113–117.
4. Gudz O. Financial resources of agricultural enterprises: monograph. / O. Gudz // Kyiv: NSC IAE, 2007. - 578 p.
5. Davidov O.I. Estimation of the cost of loan capital in the process of determining the value of enterprises / O.I. Davidov // *Scientific Bulletin of Kherson State University*. - 2017. - Vol. 22. (part 1). - P.101-105.
6. Ivchenko L.V. Own capital: a modern view of its essence and components / L.V. Ivchenko // *Young scientist*. - 2016. - № 3 (30). - P. 79 - 83.
7. Kadatska A.M. The essence of the company's own capital / A.M. Kadatska // *Bulletin of Sumy National Agrarian University*. - 2014. - № 4 (59). - P. 153-156.
8. Kafka S.M. Capital: an accounting approach. / S.M. Kafka // *Young scientist*. - 2017. - № 3 (43). - P. 668-674.
9. Lisnichuk O.A. Theoretical principles of formation of loan capital of the enterprise / O.A. Lisnichuk, K.V. Yanchishina. // *Collection of articles of applicants for higher education of the second (master's) level of the Educational and Scientific Institute of Finance, Banking of the University of the SFS of Ukraine: in 6 parts Part 2.* – Irpin: University of the SFS of Ukraine, 2019. – 286 p.
10. Moshensky S.Z. Economic analysis: A textbook for students of eq. Specialties of higher educational institutions / S.Z. Moshensky, O.V. Oiler. // Edited by Doctor of Economics, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine F.F. Butynets - 2nd edition, ext. And reworked. - Zhytomyr. : PP «Ryta», 2007. - 704 p.
11. National Regulation (Standard) of Accounting 1 'General requirements for financial reporting': Order of the Ministry of Finance of Ukraine 07.02.2013 № 73. Date of update 23.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
12. Nashkerskaya G.V. Financial accounting: textbook. Manual. / G.V. Nashkerskaya // Kyiv: Condor, 2005. - 503 p.
13. Oparin V.M. Finance (General Theory): textbook. Manual / V.M. Oparin // 2nd ed., Ext. and processing. - K.: KNEU, 2005. – 240 p.
14. Romanchuk K.V. The essence and types of economic resources: accounting and analytical dimension [Electronic resource]. - Access mode: <https://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc...34/27.pdf>
15. Stefanyuk O.D. Theoretical approaches to defining the concept of economic resources of the enterprise / O.D. Stefanyuk, Y.Y. Bogomaz // *Collection of scientific articles of masters of the Institute of Economics, Management and Information Technologies PUEТ: at 2 o'clock - Poltava: PUEТ, 2017. - Part 1. - P. 71 - 76.*
16. Yancheva L.M. Accounting and analytical support of capital management of trade enterprises: theory and practice: monograph / L.M. Yancheva, N.B. Kashchena, G.L. Chmil // Kharkiv: KhDUHT, 2016. - 323 p.

Надійшла / Paper received: 03.03.2020

Надрукована / Paper Printed : 04.06.2020